

“AFRİKA BİRLİĞİ VE LİBYA’NIN AFRİKA SİYASETİ”

Tebliğci: Avd Sâlih Bûrvîn

Tercüme: Ekrem SERT

İÇİNDEKİLER

- Afrika ile İlgili Genel Bilgiler
- Afrika Birliği Örgütü’nü Kurmak için Geçmişte Yapılan Girişimler
- I. Konferans .....(Akra) 1958
- II. Konferans.....(Dakar) 1959
- III. Konferans.....(Paris) (Abidjan)1961
- IV. Konferans.....Daru’l Beyza (Kazablanka)1961
- V. Konferans ..... Monrovia 1961
- VI. Konferans 1961
- VII. Konferans ..... Tananariv 1961
- VIII. Konferans ..... Adids Ababa 1961
-
- **“Afrika Birliği Örgütü’nün Kuruluşu”**

- Afrika Birliği Örgütü' nün Hedefleri
- Afrika Birliği Örgütü'nün Prensipleri
- Mülahazalar
- Afrika Birliğini Gerçekleştirmek için Atılan Adımlar
- Afrika Sistemi Şemaları
- Afrika Bölgesel Örgütler, Kuruluşlar, Birlikler ve Merkezler Listesi
- Libya'nın Afrika'da Güvenlik ve Barışını Gerçekleştirme Çabaları
- Afrika Devletleri İsim Listesi

Afrika ülkeleri haritası

AFRICAN Continent

Portugal Spain

Atlantic Ocean

Mediterranean Sea

MIDDLE EAST

Cape Verde

Western Sahara (Morocco)

Senegal

Gambia

Guinea-Bissau

Sierra Leone

Liberia

Togo

Sao Tome & Principe

Equatorial Guinea

Cabinda (Angola)

Acension (UK)

St. Helena (UK)

WorldAtlas.Com

South Atlantic Ocean

Cape of Good Hope

India Ocean

Madeira Islands (Portugal)

Canary Islands (Spain)

Strait of Gibraltar

Morocco

Tunisia

Algeria

Gulf of Sidra

Gulf of Gabes

Libya

Suez Canal

Egypt

Saudi Arabia

Mauritania

Mali

Niger

Chad

Eritrea

Sudan

Cameroon

Nigeria

Central African Rep.

Uganda

Ethiopia

Djibouti

Somali

Yemen

Red Sea

Democratic Republic of Congo

Kenya

Rwanda

Burundi

Tanzania

Angola

Zambia

Malawi

Namibia

Lake Tanganyika

Lake Nyasa

Lake Victoria

Zanzibar

Lake Malawi

Comoro

Mozambique Channel

Botswana

Zimbabwe

South Africa

Mozambique Swaziland

Madagascar

Lesotho

GENEL SUNUŞ

The title 'GENEL SUNUŞ' is rendered in a large, bold, sans-serif font. The letters are filled with a vertical gradient from dark brown at the top to bright yellow at the bottom. Below the main text, a smaller, semi-transparent version of the same text is cast as a shadow, creating a 3D effect. The shadow is slightly offset to the right and downwards.

GENEL SUNUŞ

AFRİKA KITASI İLE İLGİLİ BİLGİLER

Alanı: Afrika kıtası yaklaşık olarak 30 milyon kilometrekaredir. Alan bakımından ikinci büyük kıtadır. Afrika ve yakın adalar yerkürenin %21'ini kaplar.

Nüfusu: 800 milyondur.

Kıta Devletleri Sayısı: Afrika kıtasında 54 devlet vardır.(Sahra Cumhuriyeti ile beraber)

Birlikteki Üye Devlet Sayısı: Birliğe üye 53 devlet vardır.

Kıtanın Kaynakları: Demir, bakır, altın, uranyum, gümüş, petrol, doğal gaz, elmas. Bunlara ek olarak; su kaynakları, ormanlar, hayvanları vardır.

Kıtanın Toplam Geliri: Kıta 300 milyar dolar gelir gerçekleştirdi. Bu da dünya mahalli üretiminin %1,3 üne tekabül ediyor.

Uluslararası Ticaret Hacmi: Kıtanın iki bin yılına kadarki payı %7,3'dir.

Gelirler Hacmi (Kapasitesi): 2001 yılı için % 4,8'dir.

Ticaret Malları İhracat Değeri: 2000 yılına kadar 150 milyar dolar.

Dış Borçlar: 1999 yılına kadar 337,2 milyar dolardır. 2000 yılında 334,3 milyar dolara inmiştir.

BORÇLAR ŞEMASI:

Resmi borçlar: % 70

Mali kuruluş ve banka borçları: %12

Özel sektör: % 18

AFRİKA KITASI TEMEL, BÖLGESEL VE ULUSLARARASI ÖRGÜTLER

Siyasi Örgütler:

1. Afrika Birliği (Fas dışında 53 ülke)
2. Sahil ve Sahra Ülkeleri Topluluğu(20 ülke)
3. Mağribiler Birliği (5 ülke)

Ekonomik Örgütler:

1. Batı Afrika Ülkeleri Para Birliği (U.M.O.A.)
2. Batı Afrika Ülkeleri Ekonomi Grubu Topluluğu (ECOWAS)
3. Güney Afrika Kalkınma Grubu (SADEC)

4. Doğu ve Güney Afrika lkeleri Ortak Pazarı (COMESA)
5. Doğu Afrika Grubu (EGADD)
6. Orta Afrika lkeleri Ekonomi Ve Para Topluluğu (CEMAC)

AFRİKA KITASINI KAPLAYAN BÖLGELER

Kuzey: 5 ülke

Güney: 10 ülke

Doğu: 14 ülke

Batı: 16 ülke

Orta : 8 ülke

AFRİKA KITASININ DİĞER KITALARLA İLİŞKİSİ

Afrika kıtası diğer kıtalarla ilişki içindedir. Afrika devletleri bazı uluslar arası örgütlerin üyesidir. Devletlerin üye oldukları örgütler şunlardır:

28 Afrika devleti Fransızca Konuşan Ülkeler Topluluğu (Francophonie) üyesidir.

13'ü kurucu devlet olan 27 Afrika devleti İslam Konferansı Örgütü'ne üyedir ve bunlardan 13'ü kurucu üyedir.

AFRİKA KITASI AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİSİ

Avrupa Birliği Afrika kıtasının en büyük ortağı sayılır. Şöyle ki, iki tarafın 2000 yılı itibarıyla karşılıklı ticaret hacmi 135 milyar dolara ulaştı. Bunun % 59,250 sini ihracat, % 76,164'ünü de ithalat oluşturmaktadır.

KITANIN BAZI SIKINTILARI

Kıta ülkelerin çoğu uzun süre emperyalizmin hegemonyasında kaldı. Bu da istikrarsızlığı beraberinde getirdi, tüm alanlara olumsuz etki yaptı. Buna ek olarak Kurtuluş Savaşları da - kıta halkının emperyalist devletlerden kurtulmak için yaptığı mücadeleler-bunlar arasında sayılabilir. Afrika bağımsızlığını kazandıktan sonra kendini; ağır borç yükü, geri kalmışlık, fakirlik, hastalık içinde buldu. Sosyal adaletsizlik, Afrika toplumları içindeki iç dengesizlikler Afrika ülkelerini bütün bunlardan kurtulmak için dış dünya ile beraber olmaya itti. Tüm bu olumsuz gelişmeler Afrika kıtasının küreselleşmede de geri kalmasına sebep oldu.

Afrika kıtasının; gelişmiş-sanayileşmiş ülkeler, uluslararası kuruluşlar ve mali kuruluşlarla olan ilişkisine gelince, bu ilişkiler krediler ve yardımlarla sınırlıydı. Verilen bu krediler, kıta ülkelerinin çoğunda kişi başına düşen milli gelirin azalmasına, kalkınma gidişatının sekteye uğramasına neden oldu. Yardımlara gelince; ortaya çıkan problemlerden dolayı yıldan yıla azaldı. Yayımlanan istatistiklerde Afrika kıtasında 340 milyondan fazla insanın günlük bir ABD doları altında yaşadığı belirtiliyor. Beş yaş atı çocuklarda ölüm oranı binde 140, ortalama yaşam süresi 54 yıldır. Halkın sadece %58'i temiz su bulabilmektedir. 15 yaş üstü ümmilik oranı %41'dir. Afrika'da her bin kişiye 18 telefon hattı düşerken, dünyada bu oran binde 146'dır. Kalkınmış ülkelerde ise bu oran binde 56'dır.

AFRİKA BİRLİĞİ GÖLGESİNDE AFRİKA KITASININ ROLÜ

Afrika kıtası, birliğin kuruluşundan önce siyasi, ekonomik bakımdan iç sorunlarla, savaşlarla, ehil kadro azlığının verdiği sıkıntılarla uğraşan bir kıta idi. Bu sebeple kıta küreselleşmenin olumsuz etkilerine karşı birlik olmayı, bütün sınırları kaldırmayı, çıkar birliği oluşturmayı, kısaca Afrika'nın tekâmülünü gerekli kıldı. Libya lideri Muammer Kaddafi, Afrika ülkelerine kendine dayanan, olup biten olaylara karşı koyabilecek güçte olan bir birlik kurma çağrısında bulundu. Bu birlik fikrinin Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesinin önceliklerini içeren alternatif bir proje olduğu görülüyor.

Libya devrim liderinin çabalarıyla 2001 yılı Mart ayında Sirte Zirvesi'nde liderler birlik kuruluşu ile kanuna onay verdiler. Şu an 53 üyesi bulunan birlik, bu zirveden bir ay sonra 26 Mayıs 2001 tarihinde Nijerya'nın 36. sıradaki imzasıyla bu anlaşmayı yürürlüğe koydu. Bu da Libya'nın Afrika diplomasisindeki en belirgin tarihi başarısı olmuştur.

LİBYA'NIN AFRİKA KITASI İLE İLİŞKİSİ

Libya, bazı Afrika halklarının hürriyeti için dış müdahaleleri de engellemek maksadıyla onlara maddi ve manevi yardımlar yaptı. Bu ilişkiler ilerledi ve gelişti, uluslararası mahfillerde Afrika ülkeleri bundan övgü ile bahsettiler. Bunun son örneği bu devletlerin Libya'ya uygulanan ambargoyu kırmaları ve Libya'nın yanında durmalarıydı. Bu başarı (Afrika Birliğinin kurulması) kıtanın birliği yönünde atılan adımla da taçlandırıldı.

Libya'nın kıta ülkelerindeki diplomatik olarak temsili aşağıdaki şekildedir:

Afrika'da Kardeşlik ve Halk Büroları: 46 büro

Afrika'da Libya'nın Konsoloslukları: 9 konsolosluk

Libya'da Afrika Ülkelerinin Temsili Diplomatik Oluşumları Aşağıdaki Şekildedir:

Libya'da 29 Afrika ülkesi büyükelçilik seviyesinde temsil edilmektedir.

Yine Libya'da 8 Afrika ülkesinin konsoloslugu bulunmaktadır.

Libya'nın kıtadaki dış yatırımlar hacmi 25 milyar dinar, bu da Libya'nın dış yatırımlarının %20'si demektir. Libya, Afrika ülkeleriyle çeşitli alanlarda anlaşmalar imzadı ve Libya ile Afrika ülkeleri arasında ortak komisyonlar kuruldu.

AFRİKA KITASI İLE DİĞER ÜLKELER ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Afrika kıtası ile diğer ülkeler arasındaki ilişkiler, karşılıklı çıkarlar çerçevesinde çeşitli alanlarda gelişme gösterdi. Siyasî, ekonomik ve kültürel vb. ilişkileri sayabiliriz. Bu ülkeler; Çin, ABD, Japonya, Kanada, Fransa ve diğer batı ülkeleri. Bu ilişkilerden örnek olarak aşağıdakileri sıralayabiliriz.

AFRİKA - ÇİN İLİŞKİLERİ

2000 yılı Ekim ayında Afrika-Çin yardımlaşma toplantısı yapıldıktan sonra Afrika-Çin ilişkilerinde olumlu gelişmeler oldu. Şöyle ki; karşılıklı ziyaretler en üst düzeye geldi ve Çin, adı geçen toplantıdaki taahhütlerini uygulamaya koyarak ödenmesi gereken borç miktarlarını düşürdü. Ticari ve ekonomik yardımlaşmada artış başladı. 2001 yılı itibariyle iki taraf arasında 10 milyar dolarlık ticaret hacmi kayıtlara geçti. Bu ilişkiler Çin Devlet Başkanı'nın Libya, Tunus ve Nijerya'ya olan ziyaretleriyle daha da gelişti. Böylece iki tarafın ilişkileri en iyi düzeye ulaşmış oldu.

AFRİKA - JAPONYA İLİŞKİLERİ

Bazı Afrika ülkeleri Japonya ile olan ilişkilere önem verdiler. Yakın zamanda dört Afrikalı lider Japonya'ya bir ziyaret gerçekleştirdi. Japonya Başbakanı da bir grup Afrika ülkesini kapsayan ziyaretlerde bulundu. Japonya kıtaya olan desteğini vurgulamak için otuz Afrika ülkesine 2,62 milyar Yen (19 milyar dolar) tutarında; kredi, bağış ve teknolojik yardımlarda bulundu.

AMERİKA - AFRIKA İLİŞKİLERİ

Amerika'nın Afrika kıtasına bakışı üç farklı amaca dayanır. Bunlar şu şekildedir:

- **Ekonomik Amaç:** Afrika'nın küreselleşme çağında dünya ekonomilerine çabuk entegre olmasını sağlamaktır. Özellikle de Dünya Ticaret Örgütü eliyle Afrika ticaretini geliştirmeyi hedeflemektedir.
- **Siyasi Amaç:** Amerika, Afrika ülkelerinin kendisine olan bakış açılarını değiştirmek istiyor. Kıtadaki hayati çıkarlarını korumak ve bu çıkarlarına hizmet edecek şekilde ilişkiler geliştirmek istiyor. Genelde Avrupa'nın özelde ise Fransa'nın kıtadaki hegemonyasını sona erdirmek için Amerika'nın yaptığı bu girişimler bunun göstergesidir.
- **Güvenlik Amacı:** Dış tehditlere karşı ABD'nin çıkarlarını himayesi şeklinde kendini gösterir. Örneğin: terörizm

AFRIKA BİRLİĞİ ÖRGÜTÜ

BİRLİĞİN KURULMASI İÇİN GEÇMİŞTE YAPILAN ÇABALAR

Afrika ülkeleri, emperyalizmden kurtulduktan sonra örgüt kurmak için bir takım girişimlerde bulundular. Kıtadaki bağımsız devletlerden üçü olan Mısır, Etiyopya ve Liberya 24 Ekim 1945 tarihinde Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne imza atarak bu birliğe üye oldular.

1960'lı yılların başında bazı Afrika liderleri birlik kürsüsü kurmayı düşündüler. Bununla; halklar arasında yardımlaşma ve dayanışmayı sağlamak, emperyalizmin boyunduruğu altında yaşayan ülkelerin kurtarılmasını sağlamak, kalkınma için yardımlaşmayı arttırmak ve koordine etmek, Afrika meselelerini savunmak, Birleşmiş Milletler ile iş birliği yaparak dünya barışını korumak ve dayanışmayı güçlendirmek mümkün olabilirdi.

I. KONFERANS: 1958

Birinci konferans; Mısır'dan, Tunus'tan, Fas'tan, Sudan'dan, Etiyopya'dan, Liberya'dan delegelerin katılımıyla 1958 yılında Akra'da yapıldı. Bu toplantıda Birleşmiş Milletler Cemiyeti'nde kendilerini temsil eden sürekli bir delege bulundurma kararı alındı.

II. KONFERANS: Şubat 1959 Dakar (Senegal)

Senegal'den, Sudan'dan, Yukarı Volta'dan (Burkina Faso), Dahomey'den (Benin) temsilcilerin katılımıyla aralarında bir birlik kurmayı kararlaştırdılar. Ancak bu birlik devamlılık göstermedi.

III. KONFERANS: "UZLAŞMA MECLİSİ"

6 Mayıs 1959'da Paris'te yapıldı. Bu toplantının devamı 29 Mayıs 1959 da; Fildişi Sahili'nden, Nijer'den, Yukarı Volta'dan (Burkina Faso) ve Dahomey'den temsilcilerin katılımıyla Fildişi Sahili'nde (Abidjan) yapıldı. Ekonomik kurumların anayasaya dayanarak inşa edilmesi için anlaşma sağlandı.

IV. KONFERANS: Darü'l-Beyza (Kazablanka/Fas), 1961

Bu konferans, Fas kralının davetiyle yapıldı. Konferansa; Fas, Libya, Mısır, Gine, Mali ve geçici Cezayir Hükümeti katıldı. Darü'l-Beyza Sözleşmesi'nin kabulü bu konferansta oldu. Konferansta; Afrika kurtuluş hareketlerinin zaferi, kıta birliği, tarafsızlık siyaseti, emperyalizmin tasfiyesi, Afrika ülkeleri arasında ekonomik, siyasi, kültürel ve sosyal yardımlaşma ilişkilerini güçlendirme konularında öngörude bulunuldu.

V. KONFERANS: Monrovia (Liberya) Mayıs 1961

Bu konferans, 20 devletin katılımıyla yapıldı. Bu konferansta; ortak açıklamada gelen ilkelerin gerçekleşmesi için danışma mahiyetli Genel Afrika Örgütü kurulması kararlaştırıldı. Bu ilkeler; bağımsızlıkta eşitlik ve iç işlerine karışmama şeklindedir.

1962 yılında Lagos'ta üye devletlerin katılımıyla yapılan oturumda Afrika Bölgesel Örgütü kurulması tasarlandı ve bu tasarı Monrovia'da karara bağlandı. Ancak bu girişimde bir başarı kaydedemedi.

VI. KONFERANS: Temmuz 1961, Afrika Ülkeleri Birliği

Gana, Gine, ve Mali'nin katılımıyla yapıldı.

VII. KONFERANS: Afrika Malgaş Örgütü- Madagaskar

11 Eylül 1961 de Madagaskar'da (Tananariv) 12 devletin katılımıyla Afrika Birliği Örgütü'nün kuruluşu ilan edildi. Daha sonra sırf ekonomik örgüte dönüştü.

VIII. KONFERANS: 15 Mayıs 1963 Addis Ababa

Birçok Afrika ülkesinin bağımsızlığına kavuşmasından sonra Afrika ülkelerini; ya kıta bölgelerinin birisi etrafında, ya kültür ve dil temelinde (Fransızca konuşan ülkelerde olduğu gibi), ya da siyasi yöneliş temelinde ülkeleri içine alacak bir araya getirecek bir örgütün kurulması arzusuyla tüm kıta ülkeleri arasında haberleşmelere ve görüşmelere başlandı.

Bunun üzerine Addis Ababa'da bağımsız 30 Afrika ülkesi devlet başkanlarıyla kurucu konferans çalışma cetveli hazırlandı. 22 Mayıs 1962 de Afrika Zirvesi Konferansı yapıldı. Burada Afrika Birliği Örgütü kurulması kararlaştırıldı. Birliğin merkezi de Addis Ababa yapıldı. 25 Mayıs 1963'te örgüt sözleşmesine imza koyuldu. O zaman için üye devletlerin sayısı 51 idi. Örgütte temel resmi diller Arapça, Fransızca ve İngilizce olarak belirlendi.

SÖZLEŞMEYE GÖRE ÖRGÜTÜN HEDEFLERİ

1. Afrika ülkelerinde dayanışma birliğinin güçlendirilmesi.
2. Afrika halklarının daha iyi yaşaması için işbirliği ve yardımlaşma çabalarının güçlendirilmesi
3. Bağımsızlığı müdafaa, toprak güvenliği ve bağımsızlık
4. Afrika'da emperyalizmin tüm şekillerine son vermek
5. Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmesi ve Birleşmiş Milletler Sözleşmesini dikkate alarak uluslararası yardımlaşmayı desteklemek.
6. Üye ülkelerin sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel ve güvenlik alanlarında aralarında uyumu koordine etmek

PRENSİPLER

Sözleşme birçok prensibi içerir. En önemlileri şunlardır:

1. Üye ülkeler arasında bağımsızlık konusunda eşitlik.
2. Üye ülkelerin iç işlerine karışılmaması

3. Ülkelerin bağımsızlığına ve toprak güvenliğine saygı gösterilmesi, emperyalist dönemden kalan sınırların korunması

4. Çekişmelerin barış içi yöntemlerle düzeltilmesi

5. Siyasi suikastlar ve yıkıcı faaliyetlerin kınanması

6. Tarafsızlık siyaseti izlenmesi

MÜLAHAZALAR

Afrika Birliği Örgütü bazı alanlarda örneğin; işgal edilmiş bölgeleri kurtarma, bağımsızlığını destekleme, ırk ayrımı ile mücadelede başarılı oldu. Borçlar meselesinin halli, uluslararası ekonomik meselelere karşı ortak tutum sergileme konusunda ise çatlaklar verdi. Sosyalist ve kapitalist blok arasındaki soğuk savaş sonrasındaki bölünmüşlük de bunlara eklenebilir. Bunların sebepleri ırkçılık, sınır anlaşmazlıkları, dinsel sebepler olarak sıralanabilir.

AFRİKA BİRLİĞİ

Giriş

Afrika Birliği Örgütü kuruluşunun öncelikleri arasında; işgal edilmiş bölgelerin kurtarılması, bağımsızlığına kavuşması ve ırk ayrımcılığıyla mücadele geliyordu. Örgüt bu alanlarda başarılar elde etti. Ancak dünyadaki ekonomik, siyasi, kültürel, güvenlik ve çevre konularındaki şartlar ve durumlar örgütün kuruluş yıllarındaki gibi seyir göstermedi.

Bilimdeki ve haberleşmedeki yeni değişiklikler dünya ekonomi yönetimine, ticarete, soğuk savaşın bitmesine hülasa hayatın her alanın etki yaptı. Bu da uluslararası büyük blokların ortaya çıkmasını sağladı. Avrupa Birliği gibi.

Dünya düzenindeki bu değişikliklerin etkisi elbette Afrika kıtasına yansımalydı. Yeni durumlara cevap bulmak, dünyada meydana gelen değişikliklere kayıtsız kalmamak için içerdeki ve ikili ilişkilerdeki gereksiz didişmelerden uzak durup bölgesel ve uluslararası güçlerle beraber hareket etmek gerekiyordu. Zira ulusal devletler tek başlarına kendi çıkarlarını koruyacak güce sahip değillerdi. Çıkarların himayesi muhakkak güçlü, bölgesel bir blokla mümkün olacaktı. Bu da Afrika Birliği kurulmasını gerekli hale getirdi.

AFRİKA BİRLİĞİNİ GERÇEKLEŞTİRMEK İÇİN ATILAN ADIMLAR

1. Afrika Birliği fikri 1999 yılında Cezayir'de yapılan toplantıda ortaya atıldı.
2. 7-9 Eylül 1999 tarihinde Libya'da olağanüstü bir zirve yapıldı. Bu zirvede örgütün bakanlar kuruluna Afrika Birliği Kuruluş Kanunu hazırlama görevi verildi. Bu husustaki açıklama 9 Eylül 1999 da yapılan tarihi Sirte Zirvesi'nde yapıldı.
3. 2000 yılının 7. ayında Togo Cumhuriyeti'nde 36. zirvede oy birliğiyle Afrika Birliği Kuruluş Kanunu güvence altına alındı. 27 devlet başkanı bu kanuna imza koydu. Diğer üyeler ise daha sonra imzalamak üzere konuyu inceleme kararı aldılar.
4. 23.03.2001 tarihinde Libya'da yapılan olağanüstü zirvede Afrika Birliği Örgütü üyelerinin tamamı Kuruluş Kanuna imza koydu.
5. 26.04.2001 tarihinde Nijerya'da (Abuja) yapılan olağanüstü zirvede birliğe üye ülkelerin üçte iki çoğunluğuyla evrakların onayı tamamlandı. Böylece Afrika Birliği kurulması kanunu yeterli sayıya ulaşmış oldu.
6. 26.05.2001 tarihinde Afrika Birliğinin kuruluşu 28. maddenin tatbik edilmesiyle ilan edilip birlik kanununa göre belgeye imza koyan üyelerin üçte iki çoğunluğuyla bu anlaşma bir ay sonra uygulamaya girdi.
7. 9-11 Temmuz 2001 tarihinde Lusaka Zirvesi'nde Afrika Birliği için bakanlar kurulu komisyonu oluşturulması kararı alındı. Her yılın 2 Mart gününün de Afrika Birliği Kuruluş Günü olarak tüm kıtada kutlamalar yapılması kararlaştırıldı.
8. 9-10 Temmuz 2002 de 38. Durban Zirvesi sırasında (Birliğin ilk zirvesi) örgütün birliğe dönüştürülmesi ve dokuz ayrı birlik kurumu oluşturulması onaylandı.

BİRLİK KURUMLARI

1. Birlik Kongresi
2. Yasama Meclisi
3. Genel Afrika Parlamentosu
4. Afrika Adalet Divanı
5. Komite
6. Daimi Temsilciler Komitesi
7. Uzman Teknik Komisyonlar
8. Ekonomik Sosyal Kültürel Kurul

9. Finans Kurumları (Afrika Merkez Bankası, Afrika Para Fonu, Afrika Yatırımlar Bankası)

DİĞER AFRİKA SİSTEMİ ŞEMALARI

Afrika Birliği içindeki diğer şemalar kıta düzeyindeki Afrika toplulukları ve Afrika Ekonomik Topluluğu gibi oluşumlardan meydana gelir. Afrika'nı beş bölgesinde de asli ve fer'i topluluklar ve örgütler aşağıdaki şekildedir.

1. Doğu ve Güney Afrika Ortak Pazarı (COMESA)
2. Batı Afrika Ülkeleri Ekonomik Topluluğu (ECOWAS)
3. Güney Afrika Kalkınma Topluluğu (SADC)
4. Sahil ve Sahra Ülkeleri Topluluğu (SİNSAD - 18 Afrika Ülkesi)

Bunun kuruluşu Libya'nın girişimiyle oldu. Bu topluluk çatışmaları çözmede etkili rol oynadı.

5. Orta Afrika Ülkeleri Ekonomik Topluluğu (ECCAS)
6. Mağribi Arap Birliği
7. Afrika Kalkınması İçin Yeni Ortaklık (NEPAD)

BATI AFRİKA ÜLKELERİ EKONOMİ TOPLULUĞU (ECOWAS)		
A	KURULUŞ	28.05.1975
B	ÜYELER	(15) AFRİKA ÜLKESİ
C	MERKEZ	LAGOS / NİJERYA
D	DÖNEM BAŞKANI	GİNE
E	GENEL SEKRETER	MUHAMMED BİN ŞAMBAS

AFRİKA BÖLGESEL ÖRGÜTLERİ, KURUMLARI, FEDERASYONLARI VE MERKEZLERİ

ORTA AFRİKA ÜLKELERİ EKONOMİ TOPLULUĞU (CEMAC)		
A	KURULUŞ	03.06.1905
B	ÜYELER	(11) AFRİKA ÜLKESİ
C	MERKEZ	(LİBREVILLE) / GABON
D	DÖNEM BAŞKANI	KONGO (BRAZAVILLE)

GÜNEY AFRİKA KALKINMA TOPLULUĞU (SADC)		
A	KURULUŞ	1980
B	ÜYELER	(12) AFRİKA ÜLKESİ
C	MERKEZ	DAİMİ MERKEZ BOTSWANA
D	DÖNEM BAŞKANI	ANGOLA
E	UYGULAMA SEKRETERİ	PROF.DR. BERİKA RAMSAMİ
F	SEKRETER YARDIMCISI	ALBERT MAŞANGA
G	GENEL SEKRETER	PROF.DR. ATAULLAH MUHAMMED BEŞİR

KALKINMA İÇİN HÜKÜMETLER HEYETİ		
A	KURULUŞ	1986
B	ÜYELER	7 ÜLKE
C	MERKEZ	CİBUTİ
D	DÖNEM BAŞKANI	SUDAN

GÜNEY AFRİKA ÜLKELERİ TOPLULUĞU (COMESA)		
A	KURULUŞ	1982
B	ÜYELER	(1) AFRİKA ÜLKESİ (5 GÖZETMEN ÜLKE)
C	MERKEZ	LUSAKA / ZAMBİYA
D	DÖNEM BAŞKANI	SUDAN

E	GENEL SEKRETER	ARISTOS EMUYUNTIŞA
---	----------------	--------------------

SAHİL VE SAHRA ÜLKELERİ TOPLULUĞU (S.S.)		
A	KURULUŞ	4 Şubat 1998
B	ÜYELER	(20) AFRİKA ÜLKESİ
C	MERKEZ	LİBYA (TRABLUSGARP)
D	DÖNEM BAŞKANI	NİJER
E	GENEL SEKRETER	MUHAMMED EL MEDENİ EL EZHERİ

MAĞRİB ARAP BİRLİĞİ		
A	KURULUŞ	17.02.1989
B	ÜYELER	(5) AFRİKA ÜLKESİ
C	MERKEZ	RABAT / FAS
D	DÖNEM BAŞKANI	CEZAYİR
E	GENEL SEKRETER	EL HABİB EBUL ARRAS

BATI AFRİKA ÜLKELERİ EKONOMİK PARA BİRLİĞİ (U.M.O.A.)		
A	KURULUŞ	14.11.1973
B	ÜYELER	(6) AFRİKA ÜLKESİ
C	DÖNEM BAŞKANI	NİJER

	AFRİKA MALGAŞ EKONOMİK YARDIMLAŞMA BİRLİĞİ	
A	KURULUŞ	12.02.1965
B	ÜYELER	(15) AFRİKA ÜLKESİ

	SAHİL ÜLKELERİNDE KURAKLIKLA MÜCADELE ÖRGÜTÜ (SELES)	
A	KURULUŞ	12.09.1973
B	ÜYELER	(9) AFRİKA ÜLKESİ
C	MERKEZ	OUAGADOUGOU / BURKİNA FASO

	AFRİKA BİRLİĞİ ULAŞIM TELSİZ VE TELOFON BİRLİĞİ	
A	KURULUŞ	21 OCAK 1975
B	ÜYELER	(36) AFRİKA ÜLKESİ (LİBYA DAHİL)
C	MERKEZ	(KİNŞASA)

	GENEL AFRİKA POSTA BİRLİĞİ	
A	KURULUŞ	1980
B	ÜYELER	Posta Birliği Anlaşmasının 2. maddesine göre tüm afrikabirliği ülkeleri bu birliğe üyedir
C	MERKEZ	ARUSHA / TANZANYA

	AFRİKA SATRANÇ BİRLİĞİ	
A	KURULUŞ	1976
B	ÜYELER	TÜM AFRİKA ÜLKERİ
C	MERKEZ	TRABLUSGARP / LİBYA

	AFRİKA SAĞLIK ÖRGÜTLERİ BİRLİĞİ	
A	KURULUŞ	1982
B	ÜYELER	(29) AFRİKA ÜLKESİ
C	MERKEZ	LAGOS / NİJERYA

	GENEL AFRİKA TALEBE BİRLİĞİ	
A	KURULUŞ	07.04.1962
B	ÜYELER	Tüm örgüt, kurumlar, resmi gençlik fedr. resmi ve gayri resmi örgt. ve bazı muhalif örgt.
C	MERKEZ	AKRA / GANA

	AFRİKA PARLEMENTER BİRLİĞİ	
A	KURULUŞ	11-13 / 2.1976
B	ÜYELER	(29) AFRİKA ÜLKESİ
C	MERKEZ	ABIDJAN / FİLDİŞİ SAHİLİ

	AFRİKA BİRLİĞİ (FACTİA) GIDA SANAYİİ İŞÇİLERİ SENDİKASI	
A	KURULUŞ	1984
B	ÜYELER	(8) AFRİKA ÜLKESİ
C	MERKEZ	Güvenliği CEZAYİR'de / Başkanlık Bürosu TRABLUSGARP

	AFRİKA İŞİTSEL VE GÖRSEL YAYINLARI BİRLİĞİ	
A	KURULUŞ	.1962

B	ÇALIŞAN ÜYELER	Afrika İşitsel ve Görsel Yayın Kuruluşları
C	MENSUB ÜYELER	(8) AFRIKA DIŞI YAYIN KURULUŞU
D	MERKEZ	DAKAR / SENEGAL

AFRIKA BİRLİĞİNE BAĞLI İŞÇİ KONSEYİ		
A	KURULUŞ	1977

GÜNEYİN GÜNEYİ KONSEYİ		
A	KURULUŞ	.1986
B	ÜYELER	28 ÜLKE
E	MERKEZ	CENEVRE / İSVİÇRE

GENEL AFRIKA HABER AJANSI		
A	KURULUŞ	.1979
B	FER'İ (ALT) BÜROLAR	1. KUZEY AFRIKA BÜROSU (TRABLUSGARP) 2. DOĞU AFRIKA BÜROSU (HARTUM) 3. BATI AFRIKA BÜROSU (ZAMBİYA) 4. ORTA AFRIKA BÜROSU (KİNŞASA)
C	MERKEZ	DAKAR / SENEGAL (Önceki) Libya (Şimdiki)

AFRIKA SIVİL HAVACILIK ÖRGÜTÜ		
A	KURULUŞ	.1968
B	MERKEZ	DAKAR / SENAGAL

SENEGAL NEHRİ YATIRIM ÖRGÜTÜ		
A	KURULUŞ	.1972
B	ÜYELER	MORİTANYA, SENEGAL, MALİ, GİNE, KONAKRY (Gözetmen)

ÇAD GÖLÜ HAVZASI ÖRGÜTÜ		
A	KURULUŞ	12.05.1964
B	ÜYELER	ÇAD, NİJER, KAMERUN, NİJERYA

GAMİYA NEHRİNİ KULLANMA VE KALKINMA ÖRGÜTÜ		
A	KURULUŞ	.1987
B	ÜYELER	GİNE, GAMBYA, SENEGAL, GİNE BİSSAU

AFRIKA KERESTE ÖRGÜTÜ		
A	KURULUŞ	11.12.1996
B	MERKEZ	LİBREVILLE

AFRIKA (UZA) SENDİKAL BİRLİĞİ ÖRGÜTÜ		
A	KURULUŞ	.1973
B	ÜYELER	AFRIKA ÜLKELERİNDEKİ TÜM BİRLİK VE KURULUŞLAR

AFRIKA UZAKTAN İŞARET (KROKİ) VE HARİTA ÖRGÜTÜ		
A	KURULUŞ	01.06.1980

AFRİKALI KADINLAR ÖRGÜTÜ		
A	KURULUŞ	
B	FER'İ (ALT) BÜROLAR	1. KUZEY AFRİKA'DAN LİBYA 2. BATI AFRİKA'DAN FİLDİŞİ SAHİLİ 3. ORTA AFRİKA'DAN KAMERUN 4. DOĞU AFRİKA'DAN TANZANYA 5. GÜNEY AFRİKA'DAN ANGOLA
C	MERKEZ	ANGOLA (GEÇİCİ)
B	ÜYELER	26 AFRİKA ÜLKESİ
C	MERKEZ	CEZAYİR

AFRİKA BİLİM VE EĞİTİM BÜROSU		
A	KURULUŞ	.1980
B	OLUŞUM	Eğitim bilimleri alanında araştırma yapan merkezler, kolejler ve fakültelerden oluşur
C	MERKEZ	KİŞANGANİ / KİNŞASA'da Şubesi

AFRİKA SPOR YÜKSEK KONSEYİ		
A	KURULUŞ	1977
B	ÜYELER	48 AFRİKA ÜLKESİ
C	MERKEZ	YAOUNDE / KAMERUN

AFRİKA MUHASEBE KONSEYİ		
A	KURULUŞ	01.02.1979
B	KURUCU ÜYELER	26 AFRİKA ÜLKESİ
C	MERKEZ	KİNŞASA / DEMOKRATİK KONGO CUMHURİYETİ

AFRİKA BİTKİ SAĞLIĞI MERKEZİ		
A	KURULUŞ	Birlik örgütünün sanat ve ilmi araştırmalar komisyonuna bağlı
C	MERKEZ	YAOUNDE / KAMERUN

AFRİKA HAVA GÖZLEM MERKEZİ (AKMAD)		
A	KURULUŞ	23-27 / 04.1987
B	ÜYELER	NİYAMEY / NİJER

AFRİKA ÇİMENTO GELİŞTİRME MERKEZİ		
A	KURULUŞ	1981
B	ÜYELER	HARARE / ZİMBABVE
C	MERKEZ	Libya 1987 yılında merkez inşası için özel bir anlaşmaya imza koydu.

AFRİKA LİYAKAT KURUMU		
A	KURULUŞ	1985
B	MERKEZ	HARARE / ZİMBABVE
		Libya anlaşmayı 10.05.1989 da imzaladı.onay belgesini 1991 de teslim etti.

AFRİKA'DA BARIŞ İÇİN LİBYA'NIN ÇABALARI

Libya'nın Afrika kıtasının başarısı ve sorunlarının ciddi şekilde ele alınması için sabit ilkelerinden hareketle bu raporda; bazı Afrika ülkelerinin sorunlarının çözümü ve genel olarak da kıtanın meseleleri için yapmış olduğu katkıyı sunacağız. Bunlardan bazıları şöyle sıralanabilir:

ÇAD İLE ORTA AFRİKA CUMHURİYETİ ARASINDAKİ UZLAŞMA

Genel olarak Afrika kıtasında özel olarak da (Sahil ve Sahra Ülkeleri Topluluğu) için , LİBYA devrim lideri Muammer Kaddafi'nin kıtada istikrar ve güvenliğin olması, kardeşler arası kavganın durdurulması için göstermiş olduğu istek ve arzusunu belirterek başlayalım. Devlet başkanı (Orta Afrika Cum.) Ange-Félix Patassé 9/8/1370 tarihinde Muammer Kaddafi'nin özel temsilcisi Sahil ve Sahra Ülkeleri genel sekreterini kabul etti. Genel sekreter Patassé'ye Muammer Kaddafi'nin Orta Afrika ve Çad arasında meydana gelen anlaşmazlıkların diyalog ve silahtan uzak yollarla çözülmesi düşüncesini ilettili. Afrika Birliği Genel Halk Konseyi Sekreteri Afrika Birliği Örgütü içerisinde yer alan 'Anlaşmazlıkları çözmek için kurulan merkezi kurum üye ülkelerinin dış işleri bakanlarına mektuplar gönderdi. Bu mektuplarda Orta Afrika'ya barış gücü gönderilmesi için karar almış olan Afrika Birliği Örgütü kararlarının uygulanmasını istedi.

Bu çerçevede 6/9/1370 tarihinde başkan Patassé ile Muammer Kaddafi Çad ile Orta Afrika Cumhuriyeti arasındaki anlaşmazlık durumlarını incelemek, iki tarafın çıkarlarına uygun çözüm yolları bulmak için bir araya geldi.

ETİYOPYA VE ERİTRE

Etiyopya ile Eritre arasında 6/5/5/1988'de çatışma patlak verince, Muammer Kaddafi 26/5/1988 tarihinde Sahil ve Sahra Ülkeleri Topluluğu genel sekreteri ve yardımcısını derhal temsilci olarak bu iki ülkeye gönderdi. Bu iki temsilci her iki ülke başkanına Muammer Kaddafi'nin 6/5/1988'de olduğu gibi asker kuvvetlerin yerlerine geri dönmesi, anlaşmazlığın barışçı yollarla çözümü, Sahil ve Sahra ülkeleri topluluğundan askeri kuvvetlerin bölgeye yerleştirilmesini hedefleyen düşüncesini başkanlara ilettiler. Etiyopya

hükümeti yapılan bu çağrıyla önemseyerek 1988 yılının yaz aylarında dış işleri bakanını Libya'ya gönderdi. Dış işleri bakanı Muammer Kaddafi ile görüştü.

Devrim lideri Kaddafi'nin örgüt için yaptığı bu önemli görevler 1988 yılının ilk yarısından başlayıp 2000 yılının ikinci yarısına kadar yaptığı onlarca görev arasında yer aldı.

BU ÇABALARIN SONUÇLARINDAN

8/7/1999 tarihinde başkan Eritre Devletbaşkanı Isayas Afewerki ile Etiyopya başbakanı Meles Zenawi arasında yapılan toplantı ile anlaşmaya varıldı. Yapılan düzenlemelerle Trablus'ta dönemin Afrika Birliği Örgütü Başkanı, Etiyopya Başbakanı, Afrika Birliği Örgütü genel sekreteri temsilcisi, B.M Genel sekreterini temsilen (Muhammed Sahnun) toplantı için hazır bulundu. Ancak başkan Afewerki'nin toplantıya katılmaması sebebiyle imzalanması beklenen anlaşma imzalanamadı. Libya liderinin 6/5/1988 den beri her iki taraf arasında yürüttüğü çabalar sonucu Afrika Birliği Örgütü'nün hazırladığı uzlaşma anlaşması ile nihayet imzalandı.

ÇAD'da UZLAŞMA

Muammer Kaddafi, Çad'ın kuzeyinde hükümet güçleri ile Çad'da demokrasi ve adalet (MDJT) için savaştan Youssouf Togoimi liderliğindeki hareket arasında temmuz 1988'de başlayan çatışmaların uzlaşma ile bitmesi için meseleye özel bir önem verdi. Her iki tarafı barış masası etrafında toplamak için büyük çaba harcadı. Bu yolda birçok temsilci görevlendirdi. Bu temsilciler arasında (Afrika Birliği Genel Halk Kongresi Sekreteri) (SIN-SAD ülkeleri genel sekreterini) sayabiliriz. Ayrıca başkan Idriss Deby tarafından gönderilen elçileri de sayabiliriz. Yapılan bu çabalar Çad Ulusal Uzlaşma komisyon başkanı ile Youssouf Togoimi'nin temsilcileri arasında 1999-2000 yılları arasında yapılan toplantılarla olumlu sonuçlar alındı.

Yine Muammer Kaddafi'nin Çad'ın başkent N'Djamena'da bulunduğu (2000) sırada Sahil ve Sahra ülkeleri toplantılarının ikinci oturumunun toplantı aralarında Çad'da siyasi faaliyet gösteren bir çok parti liderini kabul ederek, Çad'da uzlaşma için çaba

harcamaya, dar çerçeveli şahsi çıkarları bir kenara bırakmaya genel bir uzlaşma yapmaya teşvik etti.

Ayrıca Muammer Kaddafi başkan Deby ile eski başkan Goukouni Oueddei arasında 2000 yılında direkt bir buluşmayı gerçekleştirdi.

Yine Kaddafi 4-5/2/2000 tarihinde N'Djamena'daki Sahil ve Sahra ülkeleri topluluğu toplantısında, başkanlık konseyi zirvesinden çıkan Afrika'da barışı koordine eden gözetmen sıfatıyla Çad hükümeti ile muhalif gruplardan MDJT hareketi arasında uzlaştırma toplantıları yaptı. Bu toplantılar sonucunda 7/1/1370 tarihinde bir barış anlaşması imzalandı.

Anlaşmanın önemli bazı maddeleri:

*Ateşkes yapılması

*Genel af çıkarılması

*Her iki taraftan tutuklu ve hapsedilenlerin salıverilmesi

*MDJT Hareketinin hükümet ve devlet kurumlarına ortak edilmesi

Bunun için alt komisyonlar oluşturuldu:

*MDJT Hareketi kuvvetlerinin toplanıp Çad Milli Ordusuna bağlanması için üçlü askeri komisyon oluşturulması

*Üç teknik alt komisyon (Siyasi-Hukuki,Askeri-Güvenlik,Sosyal –Ekonomik) oluşturulması.

Taraflar 21/3/1370-28/4/1370 tarihleri arasında yukarıdaki anlaşmanın maddelerini uygulamak için Libya'da seri toplantılar gerçekleştirdiler. Ancak hükümet ve (MDJT) Hareketi bir basın toplantısı ile uzlaşma yolunda çalışacaklarına, yakın bir zamanda anlaşma için tekrar bir araya geleceklerine dair taahhütte bulunmakla yetindiler. Bu aşamaya her iki tarafın kendi şartlarını diğerine dayatmak için inatlaşması sonucunda gelindi. Buna taraflar arası güvensizliğinde eklenmesi gerekir. M.Kaddafi'nin tarafları ikna etmek için yaptığı görüşmelere rağmen ortaya bu sonuç çıktı.

SIERRA LEONE

Muammer Kaddafi bu ülkedeki çatışmanın halli için devletbaşkanı Ahmad Tejan KABBAH ile doğrudan temas kurarak özel temsilcisini bu ülkeye gönderdi.

Sierra Léoneliler'in Muammer Kaddafi'ye yaptıkları sürekli çağrılar neticesinde bu ülkedeki çatışmaların sona ermesi için bizzat kendisi meseleye müdahil oldu. Sierra Léone

hükümeti ile Foday Sankoh'un liderliğindeki Birleşik Devrim Cephesi (Le Front Révolutionnaire Uni-RUF) arasında uzlaşma sağlamak için büyük çaba harcadı. Libya'dan bir heyet bu ülkeye giderek 17/11/1996 tarihinde bu ülke başkanı ile buluştu. Başkan Kaddafi'nin bu meseleye özel önem vermesini memnuniyetle karşıladı. Yine bu buluşmada başkan isyancıların liderinin silahı bırakması ülkeye ve topluma geri dönmesi ümidini ifade etti. Bu heyet 18/11/1996'da (RUF) Cephe lideri ile temas kurdu. Sierra Léone dışişleri bakanı 1997 yılı başında Genel Halk Konseyi Sekreterine bir mektup göndererek Muammer Kaddafi'nin 1996 yılında Sierra Léone'de barışın gerçekleşmesi için harcadığı uluslararası ve dış destekten dolayı teşekkürlerini ifade ettiğini belirtti.

Libya buradaki çatışmanın sona ermesi için etkin rol oynamaya devam etti. Defalarca bu Afrika ülkesinde çatışmanın durdurulması için yapılacak çalışmaya hazır olduğunu ilan etti. Barış için her türlü girişim ve yardımı destekleyeceğini de bildirdi. Bu çerçevede (LUMA)'da Afrika İşleri Sekreter Yardımcısı Foday Sankoh ile Birleşik Devrim Cephesi Lideri arasında 10/5/1999'da bir buluşma gerçekleştirdi. Bu buluşma 18/5/1999'da hükümetle cephe arasındaki anlaşmanın ateşkese katkısı büyük oldu.

Aynı şekilde 24/5/1999'da Luma'da hükümet ile cephe arasındaki görüşmelerde Libya etkin rol oynadı. Bu etkin rolün karşılığı 7/7/1999 tarihinde karşılıklı imzalanan barış anlaşması ile taçlandırılmış oldu.

Diğer taraftan BM Genel Sekreteri Kofi Annan'nın rehinelere salıverilmesi için yaptığı samimi çağrı üzerine Muammer Kaddafi Batı Afrika ülke liderleriyle yoğun telefon görüşmelerinde bulundu. Özellikle Liberya Başkanı Charles Taylor ile, bu kişi Batı Afrika Ülkeleri Ekonomi Gurubu tarafından Hükümet ile Cephe arasında barış görüşmelerinin devamı ve tutuklanan BM Barış Gücü askerlerinin salıverilmesi için görevlendirilmişti.

Bu alanda çalışma yapmak için 6/5/2000 tarihinde Afrika Birliği Genel Halk Konseyi Genel Sekreteri Liberya'ya bir ziyaret gerçekleştirdi. Bu ziyarette Liberya başkanı ile Muammer Kaddafi'nin temsilcisi sıfatıyla en son gelişmeleri değerlendirdiler. Ayrıca Libya bu krizin sona ermesi için Liberya devlet başkanına özel bir uçak tahsis etti.

26-6-2001'de Afrika Bir. G.H.K.Sekreteri, Muammer Kaddafi'nin özel mektubunu Sierra Léone devlet başkanı Ahmad Tejan KABBAH'a teslim etti. Bu görüşmede Kaddafi'nin bölgedeki durumdan dolayı tedirgin olduğunu buradaki olaylardan mülteci ve

göçmen durumuna düşmüş olanlara insani yardımda bulunmak istediği düşüncesini ilettiler. Ayrıca Manu Nehri liderlerine uzlaşma tavsiyesinde bulunduğunu da bildirdi.

Sierra Léone devlet başkanı tarafından silahların ve mühimmatların toplanılıp yok edilmesi işleminin sona ermesi ile ülkede iç savaşın bitişini kutlamak için yaptığı davete Muammer Kaddafi adına Afrika Birliği Genel Halk Komitesi Sekreteri katıldı.

Birleşmiş Milletler tarafından Sierra Léone için başkent Freetown'a yardım gönderme konferansına Libya'da katıldı.

Libya ve Nijerya Sierra Léone'nin imar ve kalkınması için ortak bir girişimde bulundular. 10-11/2/1370 tarihinde Trablus'ta girişim üyeleri bir toplantı düzenledi. Bu toplantıda Sierra Léone'deki imar ve kalkınma projelerinin desteklenmesi için ortak bir fon oluşturulması kararlaştırıldı. Bu fonda 24 milyon dolar toplandı.

DEMOKRATİK KONGO CUMHURİYETİ

Bu ülkede 2-8-1988'de iç çatışma çıkınca Muammer Kaddafi bu sorunun çözümü için küçük bir Afrika zirvesi yapılması için çalıştı. Büyük Göller bölgesinde barışı koordine görevinin Muammer Kaddafi'ye verilmesiyle zirve sona erdi. (30-9-1988).

Muammer Kaddafi bu sıfatıyla Barış Koordine Genel Halk Konseyi Sekreterini uluslararası ve dış yardım için bir zirve toplamak üzere görevlendirdi. 26-10-1988'de Lusaka'da bir zirve yapıldı. Bu zirvede Muammer Kaddafi, Afrika insanının geleceği ile meşgul olması, barış ve istikrarın yerleşmesi arzusunu zirvede dile getirdi. Ancak bu zirvede gözle görünür bir ilerleme gerçekleşmeyince, M.Kaddafi tüm ağırlığını zirveye koyarak savaşan ülke liderleriyle görüşme yapmak için elçiler gönderdi ve bir çok küçük zirve yapıldı. Bunlar 1999'da yapılan iki küçük Sirte Zirveleri'dir. Bu zirvelerin ikincisine Afrika'nın önde gelen liderlerinden (Museweni (Uganda), Kabila (Kongo Demokratik Cumhuriyeti), Biya (Kamerun), Burindi devlet başkanı, Ruanda başkanvekili (daha sonra başkan oldu.) katıldılar ve zirve 18-4-1999'da Sirte Anlaşması'nın imzalanmasıyla sona erdi. Bu anlaşmada 10 Temmuz 1999'daki Lusaka Anlaşması temel esas olarak ölçü alındı. M.Kaddafi bu anlaşmanın yürürlüğe girmesi için çabalarını devam ettirdi. Bu çerçevede (Afrika Birliği Genel Halk Kongresi Sekreteri ile Sahil ve Sahra Ülkeleri Topluluğu Genel Sekreterini ilgili ülkelere anlaşmanın uygulamasına yapılan itiraz ve engelleri ortadan kaldırmak için

görevlendirdi. Bu arada Muammer Kaddafi Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri ile bir çok telefon görüşmesi gerçekleştirdi. Ayrıca Libya'lı bir gurup gözlemciyi bölgeye gönderdi. Birleşmiş Milletler o zaman bazı mali ve teknik engellerden dolayı bunu başaramamıştı. Muammer Kaddafi bölgede barışın gerçekleşmesi için çabalarını sürdürmektedir. 2000 yılında bazı Afrika ülkelerinin katıldığı toplantıya da başkanlık ederek, Kongo'da barışın gerçekleşmesi ve ateşkesin denetlenmesi için Afrika Özel Kuvvetleri tahsisi kararını aldılar.

Kongo devlet başkanı Joseph Kabila, Sirte şehrindeki 1-2 Mart 2001 tarihindeki istisnaî Afrika Birliği Hükmet ve Devletbaşkanları zirve çalışmaları sırasında, eski Botsvana lideri Ketumile Masire'ye Kinşasa'yı ziyaret ettirdi (Kinşasa'da Kongo'da barışı yürütme görevini üstlenen kişi). Bu ziyarete uygun olarak 18-3-2001 tarihinde ortak esaslara ulaşmak ve ulusal diyalogu başlatmak için tüm Kongo siyasi güçlerini kapsayacak bir karar alındı. Barışı daha da ileriye götürmek için yapılan anlaşmalara 19-4-1370 tarihinde (Şems) Şehrinde yapılan ittifaktan da söz edilebilir ki burada ülkedeki geçici hükümetin genel çerçevesi ve imzalanan ikili anlaşma tutanağının sona ermesi durumlarında Kongolularla, öte yandan çatışmakta olan devletler ve Kinşasa hükümeti, Kongo topraklarından yabancı güçlerin çıkarılması için görüşmelerde bulundular.

Tüm bu çabaların semeresi iki özel anlaşma olan (Lusaka ve Prétoria) anlaşmalarıyla büyük göller bölgesinde barışın yerleşmesine katkı sağlandı.

SENEGAL (CASAMANCE BÖLGESİ MESELESİ)

Hedefe yönelik fonksiyonu çerçevesinde Muammer Kaddafi Afrika'da uzlaşmaların gerçekleşmesi ve gerginlik bölgelerindeki ateşin söndürülmesi için Afrika Birliği Genel Halk Kongresi Sekreteri ile SIN-SAD ülkeleri Genel Sekreterini Senegal, Gambiya, Gine Bissau liderlerine elçi olarak görevlendirdi. Bu liderler bu bölge sorununa (Casamance) çare bulmak için teşvik edildi. Zira bu bölgede hükümet güçleri ile adına Demokratik Güçler Hareketi denilen guruplar arasında çatışmalar oluyordu. Demokratik Hareket bölgenin ayrılmasını talep ediyordu. Bu sorun Senegal ile Gambiya arasındaki ilişkileri gerdi. Zira burası bölge ile Senegal toprakları arasını ayırtan coğrafik bir engel durumunda idi. Gine Bissau hükümeti de bölgedeki muhaliflere silah desteği yapıyor diye ithamlarda bulunuyordu. Muammer Kaddafi'nin iki ülke arası anlaşmazlığı çözmek için

gönderdiği arabulucu Afrika Birliği Genel Halk Kongresi Sekreteri'ni devletbaşkanı Abdoulaye Wade sevinçle karşıladı. Muammer Kaddafi'nin temsilcisi 27-4-2000 tarihinde Gine Bissau başkanı ile görüşürken meslektaşı Abdoulaye Wade'nin bölgedeki durumdan endişe ettiğini, iki ülke arasındaki ilişkileri iyileştirmek istediği yönündeki mesajlarını da ilettiler.

Ayrıca Muammer Kaddafi'nin Abdoulaye Wade ve Gambiya devletbaşkanı Yahya JAMMEH'in isteği üzerine Güney SENEGAL'de barış için çaba harcayacağını ilettiler. Muammer Kaddafi'ye göre burada barışın ancak Gine Bissau ile Başkan Kumba Yala'nın kişisel çabaları ile olabileceğini bildirdiler. Elçilere başkan Kumba Yala Güney Senegal'de olup bitenlerle Gine Bissau'nun hiçbir alakası olmadığını, isyancılara yapılacak herhangi bir yardımdan dolayı da bunu yapanların yargılanacağını bildirdi. Başkan elçilerden Muammer Kaddafi'ye iletilmesini istediği diğer bir şeyde bizzat kendisinin Güney Senegal'de ki sorunlarla ilgili olarak sınır bölgelerini ziyaret edeceğini bölgedeki vatandaşlarından isyancılara herhangi bir yardımda bulunulmamasını isteyeceğini de ifade etti.

Bu çabalar Başkan Abdoulaye Wade'nin 2-11-2000 tarihinde Senegal hükümeti ile Demokratik Güçler Hareketi arasında 16-12-2000 tarihi, başlangıç kabul edilerek Casamance meselesine kalıcı ve nihai bir çözüm için görüşmeler yapılacağını ilan etmesi ile semereleri devşirmeye başlandı. Görüşmeler Gambiya ve Gine Bissau temsilcilerinin katılımı ile uzlaşmaya varılan tarihte başladı.

Ancak son zamanlarda gelişen bazı olaylar, iki taraf temsilcileri arasındaki olumlu ve uzlaşmacı havayı tersine çevirdi. Casamance'da hükümet güçleri ile Demokratik Hareket Güçleri arasında yeniden patlak verdi. Hareketin bazı liderleri tutuklandı. Hareket liderleri arasında içeride ve dışarıda uzun süre devam eden ayrılıklar baş gösterdi. Hareketin dağlardaki liderlerinin de farklı görüşte oldukları ortaya çıkınca, durumun kontrol altına alınması ve tekrar görüşme masasına dönülmesi zorunluluğu ortaya çıktı. Dakar'da ki Halk Bürosu Sekreteri ile Gine Bissau'da ki Halk Bürosu Sekreteri iki ülke sorumluları ile temas kurmak üzere görevlendirildi. Bölgeyi saran bu gerginliğin iyi anlaşılması, ortak bir anlayış geliştirmek için Libya'nın harcadığı çabalar takdire şayandır.

ORTA AFRİKA CUMHURİYETİ'NDE UZLAŞMA

Orta Afrika Cumhuriyeti son zamanlarda ve özellikle de Ange-Félix Patassé'nin yönetimi ele alması ile beraber bir çeşit istikrarsızlıkla birlikte önceki dönemden devletin üzerine birikmiş olan dış borçlar, Batı Afrika Frankı'nın değerinin düşmesi ile isyana benzeyen şiddet olayları ortaya çıktı. Bu durum devlet bütçesinin açık vermesine, memurlar ve silahlı kuvvetleri mensuplarının maaşlarının ödenmemesine kadar vardı.

Libya'nın bu dost Afrika ülkesine yeniden istikrar kazandırmak için büyük rolü oldu. Bu çerçevede maddi ve mali yardımlarda bulunuldu. Yapılan iki askeri darbe girişiminin başarısız olmasında da önemli rol oynadı. Krizi sona erdirmek için 80 askeri personelini buraya yolladı. Bunlara ek olarak Sahil ve Sahra Ülkeleri Topluluğu'ndan çatışmaları sona erdirmek, barış ve istikrarın temini için bir arabulucu komisyon bölgeye gönderildi. Komisyon üyeleri 7-11-2001 tarihinde Bangui'ye ulaştı. Bu komisyonda; Afrika Birliği Genel Halk Kongresi Sekreteri, Burkina Faso dışişleri bakanı, Çad dışişleri bakanı, Sudan'ın Libya büyükelçisi ve Afrika Birliği Örgütü Genel Sekreter Yardımcısı yer aldılar.

Yine bu çerçevede Afrika Birliği Genel Halk Kongresi Sekreteri Çad ve Bukina Faso'yu içine alan bir ziyaret gerçekleştirdi. Bu iki ülkede askeri komisyona katılacakları onayını verdi. Aynı katılım onayını o gün için Sahil ve Sahra Ülkeleri Topluluğu'na başkanlık eden Sudan da verdi. Afrika Birliği Örgütü Genel Sekreteri ile temas kurularak, Birleşmiş Milletler'in mali ve idari sorumluluğunda bir Afrika gücü gönderilme kararı alındı. Orta Afrika Cumhuriyeti Başkanı da Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne oluşturulacak olan bu barış gücüne onay vereceğini bildirdi. Ayrıca Patassé, Sudan ile Sahil ve Sahra Ülkeleri Topluluğu'ndan da bir güç gönderilmesi talebinde bulundu. Benzer bir mektupta Afrika Birliği Örgütü Başkan'ına da gönderildi. Bunlara ilaveten Nijer, Mali, Sahil ve Sahra Ülkelerine de haber verildi. Gönderilecek bu güce Mali, Nijer, Togo ve Uganda asker verebileceklerine dair onay verdiler.

Libya lideri Kaddafi'nin Afrika'da barış ve güvenlik için giriştiği çabaları daha da önemli hale getiren 4-12-2001 de Sudan'ın başkenti Hartum'da aralarında Ebu Bekir Yunus Cabir (General), dönemin Afrika Birliği Başkanı, Idriss Dedy, Ange-Felix-Patassé, Sahil ve Sahra Ülkeleri Topluluğu Genel Sekreteri, Birleşmiş Milletler Özel Temsilcisi'nin de bulunduğu küçük bir zirvenin yapılmasıydı. Zirvenin sonuç bildirisinde:

1) Orta Afrika Cumhuriyeti'nde Muammer Kaddafi ve Sudan Devletbaşkanı General Ömer el-Beşir gözetiminde Başkan Patassé ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Temsilcisi'nin koordinesinde bir barış gücü oluşturulması.

2) Sudan, Çad, Burkina Faso devletlerinin dışışleri bakanları, Afrika Birliği Genel Halk Kongresi Sekreteri, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Temsilcisi, Sahil ve Sahra Ülkeleri Topluluğu Genel Sekreteri'nden oluşacak siyasi bir komisyon kurulması.

3) Orta Afrika Cumhuriyeti'ne yardım için acil bir fon oluşturulması.

4) Afrika Bölgesel ve Uluslararası Kalkınma Bankası'na Orta Afrika'da ekonomik durumun iyileştirilmesini hedefleyen bir program başlatma çağrısı yapılması.

5) Bu ülkede genel af çıkarılması için Patassé'nin desteklenmesi.

6) Orta Afrika Hükümeti'nin dışarıya giden muhaliflere tekrar geri dönmeleri için bir çağrı yapması.

Bu çabalar Afrika Birliği Genel Halk Kongresi Sekreteri'nin Güvenlik Konsey'indeki daimi ülke büyük elçileri ile buluşarak onları bu ülkedeki durum hakkında bilgilendirmesi ve Güvenlik Konsey'inden Orta Afrika'ya Barış gücü gönderilmesi kararı çıkartmayı hedefleyen çabalar olarak devam etti.

Yine bu çerçevede Sahil ve Sahra Ülkeleri Büyük elçileri ile bu topluluğun genel sekreteri arasında 19-12-2001'de bir görüşme gerçekleşti. Bu görüşmede Orta Afrika'daki gelişmelerin takibi (Hartum'daki küçük zirvede alınan tavsiye kararlarının, özellikle geçici bir barış gücü oluşturulması, bu ülkeye mali destek için bir fon oluşturulması v.b) kararların çabucak uygulamaya girmesi için ülkelerin teşvik edilmesi kararlaştırıldı.

Bu çabaların tamamlanabilmesi için de Afrika Birliği Örgütü'ne bağlı çalışan (Çatışmaları Önleme, İdare ve Düzenleme Merkez Kurumu) bakanlar düzeyindeki yedinci olağan toplantısını 26 Ocak 1998 tarihinde Orta Afrika'daki durumu gözden geçirmek için Libya'da bir toplantı yaptı.

Hazırlayan: Abdülhamit Bumışhiya
Hazırlayan: Abdülhamit Bumışhiya

AFRİKA ÜLKELERİ İSİM LİSTESİ

1. Angola
2. Batı Sahra
3. Benin
4. Botsvana
5. Burundi
6. Cezayir
7. Cibuti
8. Demokratik Kongo Cumhuriyeti
9. Ekvator Ginesi
10. Eritre
11. Etiyopya
12. Fas
13. Fildişi Sahilleri
14. Gabon
15. Gambiya
16. Gana

17. Gine
18. Gine Bissau
19. Güney Afrika Cumhuriyeti
20. Kamerun
21. Kap Verde
22. Kenya
23. Komor
24. Kongo Cumhuriyeti
25. Lesoto
26. Liberya
27. Libya
28. Madagaskar
29. Malavi
30. Mali
31. Maritus
32. Moritanya
33. Mozambik
34. Mısır (Ülke)
35. Namibya

36. Nijer
37. Nijerya
38. Orta Afrika Cumhuriyeti
39. Ruanda
40. Sao Tome ve Principe
41. Senegal
42. Seyşel Adaları
43. Sierra Leone
44. Somali
45. Sudan
46. Swaziland
47. Tanzania
48. Togo
49. Tunus
50. Uganda
51. Zambiya
52. Zimbabwe
53. Çad